

Aan: Commissie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Commissie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
cie.inv@tweedekamer.nl
cie.buhaos@tweedekamer.nl
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 200182500 EA Den Haag

Betreft: *Een wereld zonder honger – vrouwenrechten, wereldwijde kringlooplandbouw, lokale boeren en boerinnen, internationale consensus voor voedselzekerheid*

Den Haag, 11 november 2019

Geachte Kamerleden,

Op 20 november gaat u in debat met minister Kaag en minister Schouten over beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling. Tijdens dit debat staat er ook op de agenda hoe Nederland kan bijdragen aan rechtvaardige, gezonde en duurzame voedselsystemen wereldwijd, verwoord in de Kamerbrief [Op weg naar een wereld zonder honger in 2030; de Nederlandse inzet](#). Ondertekende organisaties zijn verheugd over de publicatie van de Kamerbrief (gedeeld met de Tweede Kamer d.d. 6 juni 2019), en over het feit dat de Nederlandse overheid meer gecoördineerd wil inzetten op het beëindigen van honger en het bereiken van voedselzekerheid wereldwijd. Graag delen we met u onze inzichten hoe door de Ministers Kaag en Schouten geformuleerde ideeën verder uitgewerkt en toegepast kunnen worden.

1. Stel vrouwenrechten en gendergelijkheid centraal

Vrouwen spelen vaak een doorslaggevende rol in de landbouwsector, bijvoorbeeld in [Sub-Sahara Afrika](#). Vrouwen bezitten vaak de essentiële kennis en kunde over lokale, traditionele voedselproductie.¹ Vaak zijn zij de belangrijkste voedselproducenten, maar tegelijkertijd hebben zij een zwakke positie ([zie rapport FAO](#)). Vrouwen worden meer dan gemiddeld getroffen door honger en voedselonzekerheid, en daaraan gerelateerd ook door klimaatverandering. Door bestaande ongelijkheden hebben zij bijvoorbeeld minder toegang tot en controle over land, water en andere natuurlijke hulpbronnen. Op dit moment blijft de macht liggen bij grote bedrijven in de sector. Dit moet veranderen. Door principes van *agro-ecologie* te integreren in het Nederlandse kringlooplandbouwmodel worden niet alleen lokale kringlopen gesloten, maar wordt ook een bredere maatschappelijke transitie bewerkstelligd, waarin de rechten en krachten van vrouwen in wereldwijde voedselproductie worden erkend.

¹ Zie HLPE rapport "[Agroecology Innovations](#)", specifiek hoofdstuk 1 over agro-ecologie en duurzame voedselsystemen

Het versterken van de positie van vrouwen is zodoende cruciaal en vrouwen dienen daadwerkelijk een sleutelrol te spelen in het formuleren van oplossingen voor zichzelf, hun families en gemeenschappen. Wij willen daarom het belang benadrukken van het feministische karakter van agro-ecologie, om de productie van, en toegang tot voldoende en voedzaam voedsel te garanderen door middel van rechtvaardige en duurzame voedselsystemen voor iedereen. Met een agro-ecologische aanpak kan de Nederlandse overheid aandacht voor landrechten voor vrouwen en lokale gemeenschappen koppelen aan landgebruik met een hoge agrobiodiversiteit, wat eveneens bijdraagt aan de adaptatie aan en mitigatie van klimaatverandering. Op deze manier wordt de positie van kwetsbare groepen zoals vrouwen en jeugd dus versterkt terwijl voedselzekerheid op basis van lokale voedselsystemen wordt bewerkstelligd.²

De Nederlandse overheid kan zorgen dat het versterken van gendergelijkheid als centraal doel wordt gesteld in alle steunprogramma's (OECD Gender Marker 2), en dat ook in de landbouwsector specifiek in vrouwen en hun organisaties wordt geïnvesteerd. **De Nederlandse inzet voor een wereld zonder honger moet altijd hand in hand gaan met het versterken van vrouwenrechten daar, rekening houdend met de lokale behoeften en capaciteiten.**

2. Promoot kringlooplandbouw wereldwijd

Wij zijn positief over het voornemen van het Kabinet kringlopen terug te brengen als een leidend en fundamenteel principe in de Nederlandse landbouw. [Maar wat Nederland zichzelf gunt, moet het de rest van de wereld niet misgunnen](#). Concreet betekent dit dat het model van grenzeloze internationale handel en intensieve lineaire landbouw niet langer houdbaar is, er en dus maatregelen getroffen zullen moeten worden om een systeem van meer circulaire en lokale productie- en consumptiesystemen te bevorderen. Gezien de grote internationale impact van zowel de Nederlandse vraag naar inputs/grondstoffen als van de afzet van producten in andere landen, zou de overheid de kringloop als 'leidend principe' dan ook internationaal moeten promoten. Agro-ecologie biedt hier wederom een uitkomst om efficiënte, sociaal rechtvaardige en houdbare voedselsystemen wereldwijd te bewerkstelligen, en Nederland zou dit dan ook moeten omarmen en promoten: dit past bovendien geheel in het streven van het staande voedselzekerheidsbeleid om bij te dragen aan ecologisch houdbare productiesystemen.

Bovenstaande dient direct gestalte te krijgen op de volgende twee concrete manieren:

- i.) Nederland moet het model van lokale kringlopen, inclusief het principe van lokale productie en consumptie (korte ketens), bevorderen. Dit moet o.a. uitgewerkt en geïntegreerd worden in voedselzekerheidsprogramma's aangestuurd vanuit ambassades. Dit heeft twee voordelen: minder gesleep met calorieën over de wereld (en dus beter voor milieu en klimaat), en een stimulans voor het ontwikkelen van lokale voedselmarkten, essentieel voor het bestrijden van armoede en honger.
- ii.) Internationale handelsketens moeten kritisch onder de loep genomen worden en worden

² Voor meer informatie over de belangrijke manieren waarop agro-ecologie kan bijdragen aan vrouwenrechten: [AWID publicatie](#), [ActionAid publicatie](#), CSM paper "[Without Feminism there is no Agroecology](#)"

herzien: een ongelijk mondiaal speelveld zorgt er nu voor dat zowel Nederlandse boeren als boeren in ontwikkelingslanden de pineut zijn van oneerlijke concurrentie. Geen import van producten uit Brazilië, Canada of Oekraïne die onder minder strenge dierenwelzijns- en milieunormen zijn geproduceerd, maar ook geen ongebreidelde export van Nederlandse landbouwproducten en inputs naar ontwikkelingslanden waar dat lokale ondernemers van de markt verdringt en de ontwikkeling van lokale markten verstoort.

Wij onderschrijven het belang van een gecoördineerde en geïntegreerde benadering ten aanzien behoeve van voedselzekerheid. We vragen om meer aandacht voor beleidscoherentie waarbij volledig rekening wordt gehouden met de totale impact op voedselzekerheid van het bredere Nederlandse internationale beleid voor ontwikkelingssamenwerking, landbouw, handel, investeringen alsmede fiscaal beleid. Dit is essentieel voor het bereiken van een wereld zonder honger.

3. Versterk lokale markten en stel lokale boeren, boerinnen en ondernemers centraal.

Het lokale midden- en kleinbedrijf is de motor van elke economie. Daar is het waar banen worden gecreëerd, en innovaties leiden tot vernieuwing. Kleinschalig opererende boeren, boerinnen en andere voedselondernemers hebben echter behoefte aan meer en concretere steun om voldoende, kwalitatief hoogwaardig en gezond voedsel te produceren. Het is goed dat de Ministers in hun brief de sleutelrol van boerencoöperaties erkennen. Het vrijmaken van middelen om lokale ondernemers met een goed, doordacht en duurzaam idee te ondersteunen zou een prioriteit moeten zijn, bijvoorbeeld door toegang tot financiering makkelijker te maken voor coöperaties en kleinschalige ondernemers. Het Nederlandse bedrijfsleven kan verder een leidende en dienende rol spelen in het terugdringen van honger en armoede, door kennis en innovatie te delen. Nederlandse bedrijven dienen alleen in aanmerking te komen voor overheidssteun als de ontwikkelingsrelevantie van hun interventie duidelijk is, en de ontwikkeling van lokale markten bevordert. Inclusiviteit is hier het sleutelwoord: investeringen binnen het bedrijfsleveninstrumentarium moeten lokale ondernemers, boeren, boerinnen, hun vertegenwoordigers en organisaties, kortom, het lokale midden- en kleinbedrijf centraal stellen.

4. Afstemming en tegengaan versnippering internationaal speelveld voedselzekerheid

Wij zijn verheugd over het voornemen van het Kabinet om de Nederlandse inzet op voedselzekerheid in de wereldwijde context beter te coördineren, en te streven naar meer internationale coherentie op dit vlak. Met een groeiende aandacht voor voedsel en landbouw, en een wildgroei aan voedsel- en landbouw gerelateerde platforms, initiatieven, en andere samenwerkingsverbanden, is het noodzakelijk om een internationale consensus te bereiken over oplossingsrichtingen voor een duurzame toekomstige mondiale voedselvoorziening. We juichen het van harte toe dat de Nederlandse overheid deze versnippering van het voedselzekerheidsveld internationaal wil tegengaan. Wat de grootste aandacht verdient echter, is dat, in voorstellen rondom het herstructureren van VN- en andere besluitvormingsmechanismen rondom voedsel en landbouw, bestaande en functionerende instituties zoals de Committee for World Food Security (CFS) niet ondermijnd worden, en

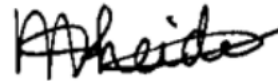
democratische en inspraakprincipes voor het maatschappelijk middenveld (zoals CSM) te allen tijde gewaarborgd blijven.

Wij delen onze verdere inzichten en ervaringen graag in een persoonlijk gesprek.

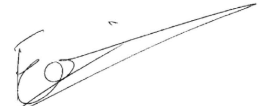
Met vriendelijke groet,

Kirsten Meijer,
Directeur WECF
Women Engage for a Common Future

Maria van der Heide,
Adjunct-Directeur ActionAid

Edwin Huizing,
Directeur HIVOS

